

az egész országban is csakhamar. Sőt a nép, midőn már Arany versét jó ideig hangoztatta, maga is csinált hozzá szöveget ekképen:

Kis menyecske tyuhajla, mondja meg hát, mi baja?
Nincs nekem semmi bajom, mert szeret a galambom.

Kivül: T. cz. *Simonffy Kálmán* urnak tisztelettel.

Abonyban.

(Vörös pecsét A. J. monogrammal. Postabélyegző: Nagykörös $\frac{19}{4}$).

Jókai hagyatékából került a Múzeumba a regényíróhoz Nagykörösről 1855. decz. 10.-én írt levele is, mely megjelent Összes Műveinek kiadásában. (Levelezése író-barátaival, második kötet 119—120. l.). A közlésből azonban kimaradt a következő utóiratként betoldott mondat: A díjt a Vasárnapi ujság generositására bizom. (Megjegyzendő, e trefás hangú levél a V. U. számára küldött versek kísérője!). Á kiadás a levél helyesírását is módosítja némileg (eredeti: *vattok*, nyomtatásban *vagytok*, i. h. 120. l. 5. sor).

Közli: CSÁSZÁR ERNŐ.

MUNKÁCSY JÁNOS NÉGY LEVELE.

Az alább közölt négy levelet *Munkácsy János*, a *Tündér Ilona* és a *Garabonczás deák* ismert szerzője, a *Rajzolatok* (1835—1839.) szerkesztője a művészet- és művelődéstörténetíró *Ormos Zsigmondhoz*, Temes vármegye későbbi főispánjához írta. Ormos az 1832—36-iki országgyűlésen mint »kis követ«, vagyis a megye részéről megválasztott irnok vett részt s az országgyűlési ifjuságnak Lovasy Lászlóval, Pulszky Ferenczcel, Vukovics Sebővel, Kuthy Lajossal együtt a vezetői közé tartozott. Résztvett a *Társalkodási Egyesület*-ben is, melynek megalakulásáról *Pulszky Ferencz* is szól (részben azonban téves adatokkal) emlékezéseiben (*Jurátus koromból 1834—1836*. Budapesti Szemle, 1876). Ez időben Ormos, a szabadelvű pártnak és Tisza Kálmánnak későbbi lelkes híve, a liberális ellenzéki ifjak között szerepel, de kulturális téren is sokat dolgozik. Keresi az írókkal való érintkezést is és különösen *Kölcsey* ért lelkesedik, a ki őt szívesen fogadja barátságába.

Első kísérletei a szépirodalom terére vezették és úgy látszik, ezek révén kötött Munkácsy Jánossal is ismeretséget. Ő maga azt írja kiadatlan emlékirataiban: »Munkácsyval lapja számára levelezési viszonyban álltam. Ifjukori első műveim a *Rajzolatok*-ban ezen idő tájon láttak napvilágot. Ifjukori gyöngye dolgozatok voltak ezek; — — — azonban még is büszke voltam akkor arra, hogy műveim nyomtatásban meg-

jelentek, hogy 21 éves koromban íróvá lettem.«¹ Munkácsy levelei nemcsak tárgyuknál fogva érdekesek, hanem a korviszonyokra s az ifjuság hangulatára is jellemzőek. Mind a négy levél Ormos hagyatékából a Délmagyarországi Történelmi és Régészeti Múzeum-Társulat birtokába jutott.

1.

Pest, martius' 13dikán 835.

Kedves barátom!

Kérésem kegyedhöz rövid, ha rövid időn szíves lesz teljesíteni, általa — bár most is lekötelezettje vagyok, — eddigi tartozásomat még inkább nevelni fogja.

Szeresse meg édes barátom Balogh Jancsi, Beöthy' 's Deák Ferkó' képmását számomra. Lehet, hogy talán megvannak, ellenkező esetben szerezzon egy biztos kezű képirót 's ezer a' mód őket lemásoltatni csupán krétával vagy tussal. Ez esetben legyen olly szíves, alkudja-ki a' művészt, írja-meg 's járandó díját azonnal meg fogom küldeni.

Megnyugtató választ kérve, fogadja ez uttal eddigi szíves munkálásaiért forró köszönetem! Kegyed utósó levelét most várom censura alól, — nem tudom ha nem vet-e erre is keresztet, mert pap a. Censurom 's már egy levelét kegyednek megkeresztelé.

Szíves barátságát kérve, ennek viszonos érzelmeivel vagyok

Kegyed' hű tisztelője
Munkácsy János.

2.

Pest, martius 28dikán 835.

Édes barátom!

Kegyed jószívűsége 's intézetem körüli szíves fáradozása nagyon leköteleznek. Burian József pozsonyi fűszereshez szóló 15 pengő ftnyi váltót, itt küldöm kegyednek a' festő' díjában, reményilem Beöthi-is engedni fog hazafi szent célomnak 's én köteles is vagyok egy földim iránt tisztelemet bebizonyítani.

A' krétával festett képek édes barátom könnyen leszineződnek, s' ezért kéretem a' festőt olly módon csinálja-be, hogy a' rajta fekvő papiros utközben ne dörgölje.

Kegyed utósó levelét 's vele egy félívet a' censor' ismét elkaszabolt. Az istenért! barátom! buzdítsa vagy unsholja, főkép a' három hazafit, rázzák-föl álmaikból azt a' sok lethargiatól ütött vakundokot, hogy tegyenek már bennünket is bár mi kevésben az irhatásban majorenniseké.

Válaszát várva, barátságát kérve vagyok

Kegyed' hű tisztelője
Munkácsy mkz.

¹ Nem sokkal utóbb a Kriza és Gyulai munkásságából ismeretes Reményben is megjelent egy novellája: *A bujdosó lengyel.* (1840.)

3.

Pest, majus' 6-dikán 835.

Édes barátom!

Ünnepek alatt irt leveleit hazatértemmel vevém; a' »szegény juratust« használandom, a' 'Töredékekből' a' Censor, mint olvasá kegyed »a' nálunk hol annyi sok ökör« 's a' t. szavakat kitörlé, de e' mellett is örülnünk kelle, hogy a' többit sértetlenül hagyá.¹

Költözködési kedvetlen elfoglaltatásom nem engedé, hogy kegyednek a' követek' képeit érdeklő szíves fáradozása végett írtam volna. Ha több költsége vala kegyednek mint a' mennyit e' végre küldöttem, örömmel fogom visszapótolni.

Mi az ország-gyűlési lelkes ifjuság kivánságát e' képek birhatóságáról illeti, felette nagy okom van rá hogy nem teljesíthetem, az, hogy még magam sem birom. — Segítsen édes barátom e' nem bírasi bajomon 's legyen jutalma, egy földi legszebb kép egy angyali jószágú leány szívvvel. Vagy tán nem óhajtja? — Ugy nem tudom mit kívánjak, hacsak kevés boszankodást nem az ország-gyűlési dolgokhoz,

Reménylem, hogy nem sokára megörvendeztet kegyed hacsak egy képpel is addig, míg a' többit elküldheti mire ismételt bizodalommal kérem.

Felszólítám egyik számomban az ország-gyűlési ifjuságot is, budai magyar színészeink' segedelmezésére, szeretném tudni ha nyitott e kegyed barátságunknál fogva e' szent ügyért aláírási ívet, 's ha nem, akkor ismét e' kéréssel terhelem; barátom! a' nemzetiségre ügyelnünk egy olly szent dolog, mellyet kegyed sokkal jobban érez, semhogy rá unszolnom kellene.

Ha képpel fog kegyed e' levelemre válaszolni, ismét megbizonyítja, hogy minden szép hazafi tetre képes; vagyok Kegyed'

hű tisztelője
Munkácsy mkz.

4.

Pest, majus 27-dikén 835.

Kedves barátom!

Rég kelle válaszolnom, és kérnem arra, ne fáraszsza a' kápirót ki Beöthi képét rajzolá, mert ecsete szerencsétlen. Nem eszközölhetné e Barátom, minthogy Beöthi 's Balogh Jancsi képe itt Pesten megvan, hogy egy kis czédulácskát adnának Einsléhöz, kinél a' képek vannak, hogy rajzolóm e' jóltalált képekről kicsinyben másolhatná-le őket. Deák Ferkó' képéről is gondolkozni fogunk, lehet hogy ő Ferenczy szobrászunknál megvan 's hozzá is itt közelebb jutok.

Erre kérem ismét, különben ügyemet is a' második félesztendőre ajánlom, 's barátságos indulatját kikérve vagyok Kegyed'

hű tisztelője s' barátja
Munkácsy mkz.

¹ Ormosnak a *Rajzolatok*-ban következő czikkei jelentek meg (1835.) *Hölgyet bálban ne keress.* (Tréfa.) — *Sok baj semmiért.* (Humoreszk.) — *Szegény juratus.* (Novella.) — *Levél-töredékek Pozsonyból.*

U. I. Épen a' pillanatban pecsétlém e' levelem' midőn e' hó 20-dikáról becses iratát vevém; bocsásson meg hogy felét e' levélnek eldobva, futó időnk' kimélése végett, csak más felére nyomom ki egész hálámat, budai színházunk' ügyében nemes apostolkodásaért. Köszönöm kegyednek, köszönöm a' pozsonyi lelkes tanuló ifjuságnak hogy hazafi szent célra áldozni tudnak; építsünk, mennyit egyesített erőnk enged, 's ha a' maradék nem lesz képes magának e' talapra egy szebb jövődöt emelni, veszzen a' gyáva, mert csak belerősöké a' lelki 's testi szebb lét.

Üdvözlöm kegyedet, 's mindazokat kik velünk rokon-érzésüek hazafi buzgóságommal.

Munkácsy mkz.

Nyugtatóványom e' levél mellé csatolva.

DR. GÁLOS REZSŐ.

SZABÓ KÁROLY LEVELEI GYULAI PÁLHOZ.

(Első közlemény.)

Az alább közölt levelek tizenkét évet foglalnak magukba, tizenkét évet egy szokatlanul munkás élet derekából. Szabó Károly, a ki történetíró, irodalomtörténész és műfordító volt egy személyben, szinte a régi polyhistorok egyike, írta ezeket Gyulai Pálhoz. Becsesekké teszi nemcsak a levélíró, nemcsak a címzett, de a levelek tartalma is: föltárul bennük a nagykőrösi írói kör élete — köztük Arany Jánosé, — a kolozsvári irodalmi és tudományos élet, tömérdek kisebb-nagyobb jellemző adattal. Kettő jellemző bennük különösen: a törhetetlen munkakedv és valami csendes melancholia. Amazt nem törik meg a kisszerű viszonyok, melyekkel állandóan küzdeni kell; emezt nem deríti föl a beállott alkotmányos élet sem. A levelek a Magyar Nemzeti Múzeum birtokában vannak s Gyulai Pál gazdag hagyatékában kerültek a könyvtárba. A levelek közlésében mindenütt híven megtartjuk az író orthographiáját.

1.

Szirák június 19. 1855.

Kedves barátom Pali!

Bozó által, ki minap ment Pestre s téged bizonyosan meg fog látogatni, azt találtam izenni, hogy majd írok neked egy pár sort. Csudálkozol tudom, hogy igen rosz levelező létemre szavamat olly rögtön beváltom: de hiába, rád vagyok szorulva, s a szükség az embert mindenre még a levélírára is rá viszi.

Legelsőben is arra kérlek: írd meg nekem, micsoda az a magyar nemzeti művelődés történetét tárgyzó mű az Árpádok korából, melyre a Vasárnapi Ujság 10 arany jutalmat hirdet? Az Árpádok alatti (889—1301.) nemzeti műveltség történetének megírását csak talán 10 aranyért 3 hónap alatt nem kívánják? de nem is hiszem, hogy valaki ezt történettudományunk jelen állásában 100 aranyért akár 3 év alatt is becsületesen megírhatta. Tehát csak tárgyzani kellene talán azt, még